

Gender Paradigm

of Educational Field

**ГЕНДЕРНА
ПАРАДИГМА
ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

2017'5

Handwritten text in a cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible but appears to contain several lines of writing.

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гендерна парадигма освітнього простору

5' 2017

Заснований
у січні 2015 року

Виходить два рази на рік

Кривий Ріг
2017

З М І С Т

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

<i>Говорун Тамара, Кікінежді Оксана</i> Гендерна «матриця» української педагогічної думки.....	8
<i>Гришак Світлана</i> Стандарти рівності жінок і чоловіків Ради Європи як нормативно- правова основа розвитку гендерної освіти в країнах пострадянського простору	16
<i>Дороніна Тетяна, Іванова Вікторія</i> Гендерна експертиза навчальної літератури: нормативно-правовий аспект	21
<i>Кравець Володимир</i> Теоретичні проблеми сексуальної педагогіки в Україні	27
<i>Стребкова Юлія</i> Роздуми про своїх, чужих та інакших.....	34

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

<i>Вихор Світлана</i> Шлюбна мораль українців та росіян у X – XIX ст.: ми різні.....	45
<i>Гончаренко Олена</i> Гендерний аналіз статево-рольового виховання учениць жіночих шкіл в 1943–1954 рр.	53

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДИТЯЧИЙ САДОК – ШКОЛА – ВНЗ

<i>Гречин Ірина</i> Шкільна система підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків у Німеччині: досвід та перспективи	62
<i>Жирська Галина</i> «Прихована» дискримінація у змісті шкільних підручників з біології	69
<i>Кізь Ольга</i> Підготовка юнацтва до шлюбно-сімейних стосунків в контексті формування гендерної культури	76
<i>Костюк Ольга</i> Соціальне партнерство «школа – родина – громада» у запобіганні насиллю над жінками та дівчатами в Канаді	89

<i>Левчик Наталія</i>	Система шкільної підготовки юнацтва до усвідомленого батьківства та материнства у США та великій Британії	95
<i>Нестайко Ірина</i>	Принципи прородинного виховання у польському суспільстві	101
<i>Яценко Ліана</i>	Формування у сучасній молоді готовності до відповідального батьківства	105

ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА: МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД

<i>Голованова Тетяна</i>	Змістовна характеристика підходів до подання домашнього насильства як соціальної проблеми	112
<i>Приходько Анна</i>	Стан розроблення проблеми виховання статі дівчат підліткового віку у сучасному психолого-педагогічному дискурсі	116
<i>Шульга Ірина</i>	Особливості створення здоров'язбережувального середовища для молодших школярів на засадах гендерного підходу	123

ДОСВІД ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ МЕРЕЖІ ОСЕРЕДКІВ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

<i>Войтовська Алла</i>	Толерантність і гендерні стереотипи у відносинах студентства (на прикладі УДПУ ім. Павла Тичини)	128
<i>Дрожжина Тетяна</i>	Розвиток гендерної чутливості учасників та учасниць регіонального експерименту	134
<i>Відомості про авторів</i>	140

Ключевые слова: образовательные программы подготовки к родительству, родительские обязанности, просветительская работа, ответственное родительство, родительские компетентности, прокреативная подготовка, интерактивное обучение.

Nataliya Levchyk THE SYSTEM OF PREPARATION OF SCHOOLCHILDREN FOR RESPONSIBLE FATHERHOOD AND MOTHERHOOD IN THE USA AND GREAT BRITAIN

The article deals with the specific features of modern American and British system of preparing young people for responsible parenthood. The author pays the most attention to explanation of the main principles and approaches in forming parental competences of young people, educational work on parenthood in both countries, the models of procreative preparation, and comparative analysis of programs of preparation of pupils for parenting and its common and different features, methods of interactive study. The aim, the task, the content and the structural model of the programs of preparation of young people for parenting and its peculiarities in USA and Great Britain have been presented. The ways of implementation of educational technologies of parenthood in national school have been shown.

Key words: educational programs of preparing for parenthood, parental responsibilities, educational work, responsible parenthood, parental competences, procreative preparation, interactive learning.

УДК 173.1:37(438)

**Ірина Нестайко
ПРИНЦИПИ ПРОРОДИННОГО ВИХОВАННЯ У
ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

У статті проаналізовано підручники, за якими здійснюється підготовка в школах учнівської молоді до життя в сім'ї у Республіці Польща, визначено основні завдання предмету «Виховання до життя в сім'ї», висвітлено основні питання, які записані в програмі з предмету «Виховання до життя в сім'ї», виокремлено певні правила у польському суспільстві, застосування яких, повинно підтримувати зусилля освітньої діяльності щодо виховання учнівської молоді до життя в сім'ї.

Ключові слова: виховання до життя в сім'ї, сім'я, сімейне життя, принципи прородинного виховання, підготовка до життя в сім'ї.

Стимулювання і підтримка розвитку особистості учнів у школі, разом із передачею їм знань, є найважливішим завданням сучасної освіти. Безумовно, це одне із нелегких завдань. Однак, можна визначити правила, застосування котрих сприятиме досягненню цієї амбітної мети.

Дослідження, проведені Centrum Badań Opinii Społecznej (Центром Дослідження Суспільної Думки) у червні 1999 року, на тему планів і життєвих прагнень молодих людей показали, що більша половина респондентів (57 %) вважає «вдале сімейне життя дітей» як один із найважливіших цілей в житті. На другому місці була наведена «цікава робота» (42 %), потім «Дружба» (35 %). В основному прагнення до закладення хорошої і щасливої сім'ї належить до канону заповітних цінностей в польському суспільстві [1].

Слушним є, щоб, готуючи в школі молоде покоління до майбутнього дорослого життя, передаючи їм знання про людину і оточуючий її світ, а також про права, які керують поведінкою людини і всесвітом, включити ще й підготовку до виконання важливих суспільних ролей, а саме: батьківських, подружніх, професійних, громадянських.

В навчальному підручнику «Розвиток людини» J. Turnera і D. Helmsa, виданому у Польщі Державним Науковим Видавництвом у 1999 році, автори подають інформацію, що в США щороку понад мільйон підлітків у віці 15–17 років втікає з дому. Деякі з них через деякий час повертаються, а інші ідуть назавжди. У Польщі не ведеться систематичних спостережень з даної проблеми, тому важко виокремити обсяг даного виду проблеми, яка є певним показником стосунків, клімату і виховної функції сім'ї. Anna Lipowska-Teutsch

подає, що на основі 40 статистичних досліджень, котрі опираються на репрезентативних пробах в 24 країнах і на 4 континентах 20–50 % жінок протягом свого життя зазнавало фізичного насилля [1]. Також діти стають неодноразово жертвами агресії і насилля зі сторони дорослих. Зроблений в різних країнах, в тому числі і Польщі, аналіз сімейних ситуацій щодо міжлюдських відносин, спричинив поділ відповідальних осіб за соціальну політику, а також професіоналів із питань соціального консультування, педагогічного, психологічного і навіть медичного. Одні з ентузіазмом оголосили занепад сім'ї і з завзятістю, гідною кращого застосування, стали пропагувати всіма можливими і доступними засобами зв'язку інші, ніж до цього часу культивовані зразки сімейного життя. Інші, враховуючи розвиток цивілізації, культури і важливий вплив великих релігійних систем, в тому числі і християнства, вимагають, щоб молоде покоління було піддано ретельній і усесторонній підготовці, а також вихованню до життя в сім'ї, відповідно до різноманітних функцій, які сім'я виконує в суспільстві різних народів і держав. Вони також очікують, що школа належним чином буде підтримувати сім'ю у діяльності, передаючи знання, формуючи прородинні основи, взаємоповагу і розуміння, а також спрямовуючи інтереси і здобуті вміння.

Бути дружиною чи чоловіком, батьками, а також дитиною вимагає «бути собою і буття у світі». І це спрямовує нашу увагу на важливі питання, які записані в програмі з предмету, а саме: засвоєння певного обсягу біологічних знань, медичних, сексологічних, психологічних, філософських, теологічних про людину як багатовимірну істоту; знання законів, що регулюють процесом міжособистісного спілкування, вирішення проблем; вміння зарадити стресові, боязні, тиску оточення; знання про роль і функції сім'ї в

індивідуальному і суспільному житті; знань про продовження роду і мотиви, а також про можливості управління ними; знання про внутрішні і суспільні чинники, які загрожують і оберігають буття осіб і суспільних спільнот, а також про способи використання сприятливих чинників а також обмеження чинників ризику [1].

Самих знань недостатньо для ефективного функціонування в сімейних ролях. Необхідним є здобуття певних вмінь, які гарантують використання здобутих знань у щоденних ситуаціях і завданнях. Такими вміннями є: спостереження за собою та іншими і адекватна інтерпретація себе; вміння аналізувати власні і чужі емоційні стани, здатність заглиблюватися і відчувати переживання інших; навички коротко- і довгострокового планування; вміння ставити конкретні та ієрархічні цілі; здатність пристосовуватися до змінних умов, наприклад, на ринку праці; вміння виконувати різноманітну, просту і складну роботу, а також роботу, типову для сімейного життя таку як: прибирання, готування їжі, прання, управління бюджетом, часом, відпочинком.

Основним завданням «Виховання до життя в сім'ї» є стимулювання розвитку здорової, гармонійної особистості, відповідальної за забезпечення такого стилю життя, який би гарантував її розвиток. Предметом виховних впливів стають потреби, установки, система цінностей, почуття ідентичності та самооцінки. Стимулювання і підтримка розвитку особистості, учнів в школі, разом із передачею знань, є найважливішим завданням сучасної освіти. Так собі уявляють освіту не лише люди науки, але також політики, релігійні і суспільні діячі, а також самі батьки. Передаючи знання, формуючи вміння і стимулюючи розвиток особистості, ми допомагаємо нашому вихованцеві стати людиною. Ці завдання не є простими, а про їх реалізацію в категорії якості і кращого функціонування сімей можна буде

пересвідчитися через кільканадцять років [7].

Однак, можемо вже сьогодні виділити у польському суспільстві певні правила, застосування яких, на нашу думку, може і повинно підтримувати зусилля освітньої діяльності щодо виховання до життя в сім'ї [2].

Правило 1. Навчальні заняття «Виховання до життя в сім'ї» повинні розглядатися зі всією повагою, якої вимагає праця з людиною, якій притаманна гідність, повага, свобода, любов і турбота, а одночасно з потребою часу потреба у розумінні складності людини у біологічному, психологічному, суспільному і духовному вимірі.

Правило 2. Учень є членом сім'ї, а отже, має минулий і теперішній сімейний досвід, має певні знання про сім'ю, винесені з власного життя, а також спостереження інших. Отже, сім'я, в якій живе дитина, є за своєю природою першим у цій сфері вихователем і вчителем. Одночасно батьки мають невід'ємне право і обов'язок виховувати своїх дітей. Школа не працює у вакуумі, але повинна враховувати минулий і актуальний досвід дитини.

Правило 3. Виховання до життя в сім'ї має ширший вимір, оскільки сім'я є тим місцем, в якому здійснюється передача культури, національної ідентичності та вічних цінностей і норм, і тому це є також виховання до виживання і реалізації національних зв'язків, соціальних і навіть загальнолюдських (гуманістичних).

Правило 4. Сім'я вводить дитину в духовне, релігійне, моральне життя, тому також «Виховання до життя в сім'ї» не може ігнорувати релігійну ідентичність учнів, їх релігійний розвиток і не може бути закритим на офіційне навчання Костелів.

Правило 5. «Виховання до життя в сім'ї» опирається завжди на фундамент цінностей і ці цінності повинні бути чітко і виразно акцентовані і увиразнені. Передусім йдеться про такі цінності, як:

людське життя, правда, любов, відповідальність, релігійна віра, повага до людини, повага до людської праці, спільна діяльність, вірність, солідарність в хороших справах, надійність, здоров'я і ін.

Правило 6. Учитель, котрий проводить заняття «Виховання до життя в сім'ї» повинен бути автентичним, це означає бути в гармонії один з одним. Він не може вчити і передавати знання про цінності і норми, яких сам не дотримуються і не розділяє. Не цей постулат звертається щоразу більша увага, аргументуючи, що не можна виховати людину вільну, відповідальну, емпатичну, солідарну з іншими, справедливую без власного демонстрування таких цінностей і поведінки вчителями і вихователями.

Правило 7. Передача знань, допомога в здобутті вмінь і стимулювання розвитку особистості повинні відповідати віку, а також рівню розвитку дітей та молоді, з врахуванням умов соціокультурних середовищ, з яких вони походять.

Правило 8. Розвиток особистості у світлі сучасних напрямків психологічних не може бути ототожненим з розвитком сексуальної потреби, а ні виключно від неї залежним.

Правило 9. Вчитель, котрий проводить заняття «Виховання до життя в сім'ї» повинен слідкувати і використовувати у своїй діяльності актуальні досягнення наук про людину, її поведінку і способах існування.

На допомогу вчителю, котрий проводить заняття «Виховання до життя в сім'ї» Krystyna Ostrowska видала словник понять, пов'язаних із сімейним життям, в якому вміщені знання з біологічних, методичних, сексологічних питань, а також розділи, що стосуються змісту антропологічно-правного. Зміст словника опирається на Програму загального навчання до занять «Виховання до життя в сім'ї». Автор додає, що допоможе він в адекватному розумінні того, що становить гідність

людини і належній їй повазі. Весь зміст поділено на 5 частин. У першій частині вміщено терміни, котрі стосуються питань антропологічно-етичних для розуміння і організації сімейного життя. У другій подано терміни з демографічно-юридичної сфери, у третій частині – психологічно-педагогічні, в четвертій – методично-сексологічні, в п'ятій – терміни, пов'язані з методикою і дидактикою навчальних занять «Виховання до життя в сім'ї» [7].

Одним із найпопулярніших підручників з предмета «Виховання до життя в сім'ї» є серія «Wędrując ku dorosłości» («Мандруючи в дорослість») Teresy Król для різної вікової категорії (підручники для початкової школи, гімназій) [4, 5, 6]. Учні можуть знайти у них відповіді на багато складних питань, характерних для періоду дозрівання, і не лише тих, котрі пов'язані з психосексуальним розвитком, а також тих, котрі стосуються між людських стосунків, юнацьких почуттів і прийняття непростих рішень. Різноманітні рекомендації, завдання допоможуть учням краще зрозуміти себе і оточуючий їх світ.

Доповнюється бібліотечка вчителя конспектами уроків з предмета «Виховання до життя в сім'ї». Сексуальність є дуже важливою сферою людського життя, має величезний вплив на її поведінку і вибір. Ця галузь повинна трактуватися з винятковою делікатністю і повагою. Даний збір матеріалів стосується в основному питань, пов'язаних із сексуальністю людини. Автори не побоюються ставити молоді суттєві бар'єри і вказувати на обмеження, які мають застерегти підлітків від емоційного болю. Матеріали містять багато пропозицій і методичних розв'язків, котрі мобілізують вихованців до рефлексій і дають нагоду зміцнити свій характер [6]. Турбота про те, щоб

вибір молодих людей був гідний, щоб уникали помилок і могли сміло говорити «ні», становить суттєву підтримку про родинного виховання. Цілісний підхід до людської сексуальності дозволить відкрити для себе істинну любов і пізнати її до кінця. Вчителі «Виховання до життя в сім'ї», педагоги і вихователі отримують обдумані, перевірені кільканадцять річною практикою дидактичні матеріали, які допоможуть їм в реалізації у шкільній практиці цих непростих тем.

Загалом комплекс літератури з предмета «Виховання до життя в сім'ї» містить міністерську програму з предмета, серію підручників для різного шкільного віку і різних типів навчальних закладів, серію посібників із вправами та завданнями, конспекти уроків, навчальні фільми, презентації, словники.

Отже, предмет «Wychowanie do życia w rodzinie» виконує важливу виховну і профілактичну функцію щодо сучасних цивілізаційних небезпек і підтримує гармонійний психосексуальний розвиток дітей та молоді. Такі заняття допомагають також батькам у сексуальному і вихованні їхніх дітей.

На сучасному етапі спостерігається значна роль освіти у формуванні людини, майбутнього громадянина не лише своєї країни, але й також співучасника глобальної економіки і управління. В цьому контексті виховання і підготовка до життя в сім'ї набирає нового змісту, нової якості. Сім'я, як найважливіша спільнота осіб, дає можливість брати участь у багатьох процесах, які розігруються на сцені суспільного життя і на світі. Саме в сім'ї заспокоюються потреби її членів і увиразнення цінностей, які визначають рішення, діяльність і вибір засобів до реалізації поставлених завдань і мети. В сім'ї формуються суспільний, моральний і патріотичний фундамент. Сім'я є місцем активності і розвитку людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Babik M. Tato! Gdzie ja mam te plemniki? Dzieci pytają – rodzice odpowiadają / M. Babik. – Kraków. – 2013. – S. 21.

2. Oprac. prof. dr hab. Krystyna Ostrowska, w: Ministerstwo Edukacji Narodowej o wychowaniu do życia w rodzinie, „Biblioteczka Reformy”, Warszawa, 2001. – S. 63-67.
3. Król T. Wędrując ku dorosłości. Ćwiczenia dla klasy V szkoły podstawowej / T. Król. – 2015. – Kraków. – 64 s.
4. Król T. Wędrując ku dorosłości. Program dla klasy V-VI szkoły podstawowej (NPP) / T. Król. – Kraków, 2013. – 96 s.
5. Król T. W drodze ku dorosłości. Ćwiczenia i materiały. Klasa 6 / T. Król. – Kraków, 2015. – 80 s.
6. Król T. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klas I–III gimnazjum / T. Król, K. Maśnik. – Kraków, 2015. – 256 s.
7. Ostrowska K. Słownik pojęć WdŻwR / K. Ostrowska. – Kraków, 2007.
8. Nowak I. Dorastanie do miłości. Scenariusze zajęć dla nauczycieli wychowania do życia w rodzinie / I. Nowak, M. Kwiek. – Kraków, 2015. – 272 s.

Ирина Нестайко ПРИНЦИПЫ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ В ПОЛЬСКОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье проанализированы учебники, по которым осуществляется подготовка в школах молодежи к жизни в семье в Республике Польша, определены основные задачи предмета «Воспитание к жизни в семье», освещены основные вопросы, которые записаны в программе по предмету «Воспитание в жизнь в семье», и выделены определенные правила в польском обществе, применение которых, должно поддерживать усилия образовательной деятельности по воспитанию молодежи к жизни в семье.

Ключевые слова: воспитание к жизни в семье, семья, семейная жизнь, принципы семейного воспитания, подготовка к жизни в семье.

Iryna Nestaiko THE PRINCIPLES OF FAMILY EDUCATION IN POLISH SOCIETY

The article analyzes the textbooks, which trains students in schools to family life in Poland, the main task of the subject of "Education for life in the family", highlights the main issues recorded program on the subject of "Education to life in the seven "th", singled out certain rules in Polish society, the use of which should support the efforts of educational activities for training students for life in the family.

Key words: education to life in the family, family, family life, principles of family education, preparation for life in the family

УДК 37.015.31:316.61

Ліана Яценко

ФОРМУВАННЯ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ГОТОВНОСТІ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА

Обґрунтовано важливість формування у сучасної молоді готовності до відповідального батьківства; розкрито сутність цієї готовності з погляду зарубіжних теорій і поглядів вітчизняних науковців. Наведено основні характеристики готовності до відповідального батьківства, що поєднують як біологічні, інстинктивні спонуки, так і соціокультурні аспекти, а також індивідуальні психологічні особливості чоловіків і жінок, які в сукупності забезпечують ефективну реалізацію ними ролей батька та матері щодо турботи про дитину, її виховання та розвиток.

Ключові слова: батько, мати, готовність до відповідального батьківства, дитина, біологічні та соціокультурні детермінанти.

У часи економічних, соціально-політичних трансформацій суспільства особливо гострою постає проблема збереження традиційних духовних, культурних, загальнолюдських та моральних цінностей сім'ї. Зростання кількості розлучень, неповних, неблагополучних сімей, зниження рівня престижу шлюбу і сім'ї,

народжуваності сприяють значному, проте далеко не завжди позитивному, впливу на ставлення молоді до шлюбу, сім'ї та народження дітей. З одного боку, спостерігається раннє залучення юнаків і дівчат до статевого життя, яке найчастіше позначене невіпорядкованістю, а з іншого – дає ознаки психологічна неготовність більшості з них до створення сім'ї й